

DE VEENMOL.

E bedoeling van dit opstel is, den lezers der *L. N.* iets nieuws mede te deelen uit het leven der veenmollen, die nu juist niet overal in ons land voorkomen, als ik tenminste moet afgaan op de bewering, die ik meermalen hoorde: waar mollen zijn, daar zijn geen veenmollen, wat wel voor de hand ligt, als wij het menu van den mol kennen. Een nevengaannde afbeelding zal, hoop ik, de beschrijving van het dier verduidelijken. Het insect is ongeveer 5 c.M. lang, heeft een griezelig voorkomen, een harde schaal op het voorste deel van het lichaam en twee vleugels (ofschoon ik ze nooit vliegende aantrof). De twee voorpooten, bij ons „rijers“ genoemd, zijn breed en sterk en dienen als graafwerktuigen. Voor aan den kop zitten lange sprieten. Om zijn schade, die dit dier den landbouwer berokkent, staat het van de zijde van dezen aan de hevigste vervolging bloot, vooral van den tuinman, die binnen een beperkt gebied er beter oog op kan houden. Maar volgen de lezers mij naar het veld, om zelf getuige te kunnen zijn van de verwoestingen, die ze daar aanrichten. Ziezoo, de landerijen liggen voor ons; daar we omstreeks half Mei zijn, zien we het koren al welig voor ons uit golven. Zie b.v. hier die gerst; die belooft al wat voor den landman. Maar wat is dat; ziet ge daar die dorre, doode plaats, die gele halmen? De vrucht is wel een halven Meter in omtrek verwoest; de stengels zijn dood, zij zijn al in een toestand van verrotting. Ik zal dit u verklaren; dit is nu het vernielingswerk van den veenmol; men zou dit diertje zooveel vernielingskracht niet aanzeggen, als we het slechts oppervlakkig bezien. Doch bekijken we den kop en de voorste pooten nauwkeurig, dan is ons dit niet vreemd meer. Zie die „rijers“ (de voorpooten) maar eens nauwkeurig. Maar laten ze u niet grijpen, want al zal hij u niet verwonden, hij kan je vastgrijpen, dat je hem van den vinger moet afschudden.

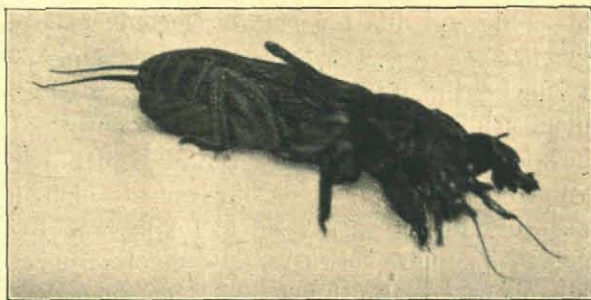
Nu komt ook die plaats in den akker u wel verklaarbaar voor. Met zijn „rijers“ heeft de veenmol deze planten vernield, om zodoende eene open plaats te krijgen voor zijn nest, dat dan door de zon heerlijk gekoesterd kan worden, daar deze later ook de eitjes moet uitbroeden. We zullen daarom bij deze plaats een half uurtje stilstaan en onze onderzoekingen en waarnemingen aanvangen. Ik zal dan beginnen met mijn vinger den grond om te woelen, om zodoende het gangetje te vinden, waar de mol zich doorgewerkt heeft. Ha, dat is vlug; hier heb ik het al; nu maar met mijn vinger het hol volgen, om het nest te vinden, dat ik hier zoo waar al heb. Nu krijg ik mijn mes en snijd het er voor u uit; verwacht geen wonder van dierenbouwkunst, ver daarvan; 't is slechts een ronde klomp aarde, die ik eerst met den vinger rondom heb losgemaakt; ten slotte steek ik dien met mijn mes af. Ziezoo, wij hebben het geluk, dat we het er zonder scheuren of breken uitgekregen hebben. De klomp aarde ligt voor ons; vanonder met een gaatje erin. Kom, laten wij hem maar eens

bij de holte doorbreken. Dat is gebeurd, maar wat zien we, het nest van den mol is vol eitjes, kijk eens aan wat een massa; ik denk dat er wel 200 zijn. Ja, zoo is het ook, de mol maakt een zeer „hoog“ nest eitjes, die de zon voor hem uitbroeden zal, zooals straks reeds vermeld werd. Doch laten we tot het hol van den mol terugkeeren, want al hebben we nu zijn nest al, als we den vernieler zelf niet te pakken krijgen, hebben we eer schade dan voordeel aan den akker bezorgd, want als we hem niet vangen, begint hij morgen aan den dag een ander hol te maken, wat weer aan andere plantjes het leven kosten zal. Doch hij zal er aan, zoo waar twee maal twee vier is; als men iemand haat, is er immers altijd wel een middel te vinden, om hem te nekken. Dat moeten de veenmollen ook ondervinden.

Komaan, vlug aan den slootkant een rietstengel afgesneden, liefst niet te kort; want men moet weten, dat de mol van het nest zich naar beneden heeft begeven, tot op het zand toe. Daarom moet ons riet niet te kort zijn, minstens een halven meter lang, want we zijn hier op den zwaren kleigrond, waar men zoo gauw geen zand heeft. Ziezo, nu het riet in het gangetje gestoken; voorzichtig aan, opdat men zeker wete, dat het op den bodem van het hol is; wel aan, ik heb me overtuigd, dat het tot aan het zand komt. Nu maar goed toegekeken, of er beweging in het rietje komt. Kijk, kijk, het beweegt zich; de mol zit er dus in. Nieuwsgierig om te weten wat dat wel mocht zijn, heeft de mol er tegen gestooten en het zodoende dus in beweging gebracht. Vlug trek ik het rietje er uit, stop het holletje met losse aarde dicht en klop het met de vlakke hand wat gelijk en glad. Nu maar doodstil op de versche aarde gekeken, tot ge er beweging en scheurtjes in ziet komen. Doch wordt niet te gauw ongeduldig, want het is mij wel eens gebeurd, dat ik in mijn eentje tien minuten zat te wachten, eer hij kwam. Hé, wacht; dezen keer gaat het gauwer, daar beweegt zich de grond, vliegensvlug mijn hakker of schrepel gezwaaid en door een juisten slag valt de veenmol met de aarde voor ons neer. Zie hem daar nu kruipen, steeds met zijn vernielende werktuigen bezig, onophoudelijk zijn ze in beweging, alles aantastende, wat hem maar hinderlijk op zijn weg ligt. Voor iemand, die het beest nog nooit gezien heeft, is het een griezelig gezicht. Maar ik, die ze vanaf mijn jongensjaren ken, daar ik in het landbouwbedrijf ingewijd ben, voel er geen vrees voor; met de ongewapende hand vat ik hem aan, om hem op een kortstondige wijze onschadelijk te maken. Ik ruk hem eenvoudig den kop van het lichaam. In mijn jongensjaren zette ik dien kop op een rietje, dat me als contrôlemiddel gediend had en dan verbaasde het mij, dat die kop na 24 uren nog sporen van leven vertoonde, blijkende uit de beweging die hij nog met zijn voelers maakte.

Maar komaan, we hebben op het gersteland een heerlijke daad verricht, door een nest met eieren te vernietigen en den vernieler zelf te dooden, maar begeven we ons verder op den akker, want we zullen zeker, indien we lust hebben, wel in de gelegenheid komen om nog meer nesten te vinden. Laten wij naar

den greppel gaan, om ons er al meer en meer van te overtuigen, dat de schade van de veenmollen op den gerst-akker groot is. Zie nu eens aan, wat een aantal plekken ze weer totaal verwoest hebben, is het u nu nog vreemd, dat de landbouwer er steeds op uit is, dit schadelijke dier naar het leven te staan? Mij dunkt van niet. Allerlei middelen worden dan ook aangewend, om de veenmollen te vangen, of de voortteling tegen te gaan. Maar in dit geval gaat het spreekwoord ook weer ten volle op: veel raad, maar weinig baat. Een middel weet ik, dat nog al met succes werkt. Wanneer men b.v. in het voorjaar de gerst zal gaan zaaien, strooit men met het zaaikoren meteen een zaaisel gebluschte kalk over den gersteakker. Dit helpt beslist. Ik weet bij eigen ondervinding, dat een gerst-akker veel te lijden had van veenmollen en toen die twee jaren later weer met gerst gezaaid werd, werkte boven genoemd middel zoo goed, dat er maar een enkele mol te bespeuren was. Doch laten we den gerst-akker verlaten en ons begeven naar het aardappelland. Het is een zoele, warme, nattige dag geweest. De grond is eenigszins vochtig van het regentje, dat vandaag gevallen is. We zullen de dreef, of „uitbaning“ houden, die langs het aardappelland loopt. Op den zwarten grond is alles zichtbaar, tot de baantjes van slakken of zelfs van wormen toe. Maar wat bespeurt ons oog daar in dat wagenspoor? 't Lijkt wel het spoor van een veenmol te zijn.

De Veenmol.

Met mijn kennersblik volg ik het baantje, om te zien, of mijn vermoeden bevestigd wordt. En jawel hoor; het duurt niet lang, of ik ontwaar hem; kijk, daar zoowat 5 M. voor ons uit, daar kruipt hij, een groote veenmol. Wacht vriend, jij kunt je testament wel maken, want al was het op het land van mijn grootsten vijand, als ik je er zag loopen, het was met je gedaan; dus ook nu. Ziezoo, dat is ook weer gebeurd. Laat ons een eindweegs dit wagenspoor volgen, mogelijk vangen we er nog wel eenige. Ik zelf heb op een avond, toen het geregend had en een wagenwiel een glad paadje had gemaakt, vier veenmollen gevangen. Het schijnt me toe, dat ze dan een luchtje komen scheppen en in zoo'n vast wagenspoor een prachtig wandelpad vinden. Een tweede maal, toen ik mijn wandeling er juist naar inrichtte, ving ik er nog drie. Doch laten we weer eens onderzoeken, hoe het op het aardappelland zelf gaat. Prachtig staat dit gewas er voor, zie eens wat mooi groote groene bossen. Maar zie, we zijn er nog niet ver in, of we ontwaren maar al te wel, dat ook hier weer verwoestingen worden aangericht; weer is dit het werk van den veenmol. Zie eens, wat vier groote bossen ze hier weer verwoest hebben. Twijfel er

maar niet aan, of ook hier staan we voor een nest van den vernier. Was de schade in den gerst-akker al groot, veel grooter is die in de aardappelen, daar ze niet alleen die bossen vernieren, waar ze hun nest maken, maar bovendien hier en daar in den akker een bos doodmaken; terwijl de groote gaten, in de knollen gevreten, in het najaar den rooiers maar al te klaar doen zien, dat ook de knol van den veenmol veel te lijden heeft.

Doch zoeken we ook hier een nest van hem op; alles gaat als in het begin van het opstel vermeld is op den anderen akker. Alleen één ander geval doet zich hier voor; er liggen geen eitjes, doch jongen in het nest. Het kost niet veel moeite, om ze er uit te krijgen; ze vallen er vanzelf uit, als we de klomp aarde met den ingang van het nest naar beneden houden. Er is een groot aantal in. Indien deze alle den vollen wasdom moesten bereiken, dan moest het er van wemelen, (d. w. z. dus, als alle jonge veenmollen groot werden) en 't is op Duiveland al erg genoeg.

Onder de boerenbevolking alhier heerscht het volksgeloof, dat de jonge veenmollen elkander opvreten, daar de moeder voor geen voedsel zorgt. Daarop ingaande zou dus ten laatste één enkele veenmol overblijven. Bij eigen ervaring ken ik een geval, waardoor het bovenstaande wel bewaarheid schijnt te worden. Eens vond ik in mijn uiën een nest van een veenmol. Dat komt niet veel voor; uiën schijnen vruchten te zijn, waarin ze niet graag hun nest maken. Het geval deed zich echter nu voor. Ik liet dan dit nest kalm zitten tot het laatst van Juli. Toen besloot ik, eens te gaan kijken; ik ging er heen en groef het nest uit, als vroeger vermeld is; ik brak het open en keek verbaasd op; slechts één ruim half volwassen veenmol zat er in en anders niets. Dit feit droeg bij mij er veel toe bij, om het heerschende volksgeloof voor waarheid te houden.

Nu rest mij nog mede te deelen, dat in de lichamen der veenmollen eenige genezende kracht zou zitten. Hiervan het volgende:

Menschen, die daarvan gebruik maken, stoppen een gevangen veenmol in een fleschje, hetwelk men luchtdicht sluit, na er een maatje slaolie opgegoten te hebben. Men late nu bedaard de olie aftrekken op het doode lichaam. Dit aftreksel draagt den wel verklaarbaren naam van „veenmololie“. Deze olie wordt als geneesmiddel of tot verzachting aangewend, als men zich ernstig aan arm of been of eenig ander lichaamsdeel bezeerd heeft. Volgens zeggen van sommige menschen, is het een probaat middel.

Nu nog iets over hun winterverblijf. Dan zitten ze op het zand; ook wel langs slootkanten of vijveroevers. Ik heb daaromtrent waarnemingen opgedaan. Aan den kant van de boomkwekerij lag een vijver, waarin op een hoek een hoop vuilnis lag, te weten: onkruid, fijn hout, kleine fijne boomwortels enz. Dat alles was daar in den zomer op een hoop geworpen. In de maand Januari zou ik dezen hoop uit den vijver in den tuin rijden, en wat deed ik toen een gelukkige vangst. Op den bodem vond ik acht groote veenmollen, wel een bewijs dus dat ze 's winters zeer diep wegkruipen, om zich tegen vorst en koude te vrijwaren.

En hiermede besluit ik mijn opstel over de veenmollen. Kort schoolgaan is oorzaak geweest, dat mijn stijl en taal te wenschen overlaten.

Oosterland (Z).

J. P. DE VIN.

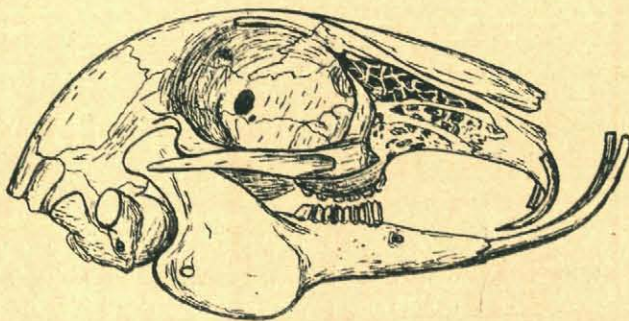
't Is heusch zoo erg niet; stuur nog maar eens zoo wat eigens. Ga ook eens na of veenmollen geen dierlijk voedsel, schadelijke larven en zoo, opvreten. H.

ZOOGENAAMDE „OLIFANTSTANDEN” BIJ KNAAGDIEREN”.

ENIGEN tijd geleden werd mij de schedel toegezonden van een wild konijn, dat in den omtrek van Breda geschoten was. Deze schedel, die ik hieronder op juiste grootte heb afgebeeld, vertoont zeer fraai het dóórgroeien van de tanden, dat vooral bij knaagdieren nog al eens wordt waargenomen, en waardoor deze tanden eene gedaante verkrijgen, die eenigszins doet denken nu eens aan de stoottanden van den olifant, dan weer aan die van den mammoth, al naarmate de tand minder of sterker gekromd is. Uit den aard der zaak, en zooals ook uit nevensgaande afbeelding blijkt, zijn de knaagtanden der onderkaak slechts flauw gebogen, terwijl die van de bovenkaak zich aanmerkelijk sterker omkrullen, hetgeen nog beter zou zijn uitgekomen, ware niet het konijn in quaestie op zeer jeugdigen leeftijd gestorven.

Zooals voor de hand ligt, heeft het onbegrensd doorgroeien der tanden plaats wanneer deze tengevolge van abnormalen bouw der kaken, aan hunne uiteinden niet kunnen slijten. Dat deze slijtage, zelfs bij niet-knaagdieren, zeer merkbaar is, kan menigeen aan zich zelve waarnemen, door nl. op de tanden in zijn gebit te letten, die tegenover opengekomen plaatsen in de andere kaak staan. Ontbreekt bijv. de hoektand in de linkerbovenkaak, dan zal na eenigen tijd de hoektand in de linkeronderkaak merkbaar grooter zijn, dan die aan den rechterkant.

Bij de knaagdieren, welke snijtanden buitengewoon snel naar buiten opschuiven, is 't daarom van groot belang, dat deze precies tegenover elkander staan. In de natuur zal dit bijna altijd 't geval zijn. Immers de dieren, bij welke zulks niet het geval is, blijven in lichaamsontwikkeling achter bij hunne soortgenooten, en worden een gemakkelijke prooi der natuurlijke vijanden. Bovendien worden dergelijke monstra slechts bij hooge uitzondering geboren, daar elk abnormaal dier om zooevengenoemde reden te gronde gaat alvorens tot voortplanting geschikt te zijn, zoodat degeneratie eener soort over 't algemeen in de natuur weinig voorkomt.

In gevangenschap is dit evenwel anders; men wijst een tweetal dieren op elkander aan, paart hunne nakomelingen weer onderling, en teelt ook van de nakomelingschap dezer laatste tot in het oneindige verder. Daarbij worden zwakke individuen niet verwijderd, doch kunstmatig met veel onnatuurlijk voedsel en onder onnatuurlijke omstandigheden in 't leven gehouden. Geen wonder, dat, wanneer ten slotte niet onvruchtbaarheid of eene epidemische